

Redaktørernes forord

Vi lever – nok engang! – i en brydningstid. Folkelige bevægelser rundt omkring i verden erobrer til stadighed og i stigende omfang storbyens pladser og igangsætter politiske processer, der sigter mod social forandring. Det har ført til fredelige regimeskift, men også til nye former for politisk ustabilitet, militærkup og i nogle tilfælde – som i Syrien – regulær krig. Disse menneskelige dramaer kan naturligvis ikke sammenlignes med politiske og sociale processer i mere fredelige demokratiske lande. Alligevel synes bevægelsernes tid for alvor at være kommet igen på tværs af fundamentale samfundsmæssige skel – og dette skyldes måske et sæt af globale kriser, der fletter sig sammen på verdensplan og fører til svar fra forskelligartede politiske grupperinger verden over? Oprør og krige, fødevarekriser og klimaforandringer i Europas "nærområder" hænger fx tæt sammen med flygtninge- og migrationsstrømme, der som altid går på tværs af grænser. Politiske fantasier og nye former for emanciperende, hvad enten det drejer sig om Occupy-bevægelsen, flygtningeaktivist-netværket #WelcometoEurope eller radikale islamistiske bevægelser, finder globale udtryk. Som tidligere tiders oprørsbevægelser, sætter nutidens på hver deres måde spørgsmålstegn ved det politiske livs gældende former og normer. Alternativets opgør med Christiansborgs "politiske kultur" er et slående eksempel fra den hjemlige spillebane.

Politisk vækkelse, mobilisering og innovation kommer langt fra udelukkende fra Christiansborg. I disse år skubbes der til grænserne for, hvem der kan og vil deltage, under hvilke omstændigheder og hvordan. Nye organisationsformer, sociale iværksættere og nye sociale bevægelser, der i disse år ser dagens lys, udfordrer det repræsentative demokrati, som vi kender det. Vi er i stigende grad vidner til, at befolkningen involveres i politisk aktivisme gennem løse midlertidige netværk, der knytter folk sammen omkring sags-specifikke handlingsstrategier, snarere end i hierarkiske partiorganisationer. Flere af de "gamle" partier synes at have mistet deres forbindelse til de sociale bevægelser, som gjorde dem succesfulde i det meste af det 20. århundrede, nemlig bonde- og arbejderbevægelserne. Dette åbner et handlingsrum for nye aktører, som formår at mobilisere befolkningen omkring konkrete spørgsmål, hvor det personlige ejerskab står i centrum.

Hvor kommer forandringen fra, og hvilke aktører står bag den? I dette særnummer af *Dansk Sociologi* har vi inviteret til diskussion af disse store spørgsmål. Temanummeret består af en rammesættende introduktion af Silas Harrebye og Bjørn Thomassen, hvor temaets faglige relevans og aktualitet slås an; tre empirisk forankrede artikler som bringer forskellige fagdisciplinære perspektiver på politisk aktivisme i spil; og til sidst en aktuel kommentar og en anmeldelse – begge inden for tema. Ud over temanummeret bringer vi et review essay med en tilhørende replik.

I deres introduktion "Radikale brud, aktivisme og forandring: Indføring i en brydningstid" diskuterer *Silas Harrebye* og *Bjørn Thomassen* klassiske og nyere sociologiske tilgange til studiet af revolution og radikal forandring for derefter at kigge nærmere på protesternes former. Via diskussionen fremhæver de endvidere vigtigheden af en række centrale sociologiske temaer der vedrører nutidens radikale brud, og disse behandles på forskellig vis i de efterfølgende artikler.

I deres artikel "Voldelig transnational aktivisme: Islamisk Stat, foreign fighters og radikaliserings" spørger *Lasse Lindekilde* og *Preben Bertelsen*, hvordan rekrutteringen af danske Syriensfrivillige foregår, og hvad der motiverer unge danske muslimer til at drage i krig for en reaktionær bevægelse som Islamisk Stat. Den offentlige danske debat om Syriensfrivillige synes at tegne et billede af stærkt religiøse unge, som via bestemte moské-miljøer i Danmark radikaliseres til at tro, at væbnet kamp for Kalifatet er en religiøs pligt. Artiklen nuancerer denne ensidige fremstilling ved blandt andet at pege på andre mere mundane motiver og bevæggrunde som individuel indignation og eksistenskriser blandt unge mennesker. Artiklen udfylder på denne vis desuden et tomrum i social-bevægelses-litteraturen, som tenderer mod at fokusere på prodemokratisk revolutionær aktivisme og ikkevoldelige protestformer.

Thomas Olesen stiller i "Uretfærdighedssymboler og sociale bevægelser" skarpt på symbolers betydning i mobiliseringsprocesser. Med udgangspunkt i en durkheimsk forståelse af ritualer og symboler som konstitutive for den sociale orden argumenterer Olesen for, at de politiske oprør, der opstod i forbindelse med det "Arabiske forår", kun kan forstås, hvis man inddrager de specifikke begivenheder og hændelser, der kom til at optræde som symbolske brændpunkter, og som fungerede som fælles pejlepunkter, der kunne samle og mobilisere bredere befolkningsgrupper. I den forbindelse introducerer Olesen begrebet uretfærdighedssymboler forstået som symboler, der for et kollektiv kondenserer og udstiller en generelt uretfærdig tilstand i samfundet og dermed ansporer til social handling.

Sune Haugbølles artikel, "Den anden revolution: De arabiske opstande be-lyst af arabisk postmarxisme", diskuterer den helt centrale rolle opstande og revolutioner, og i særdeleshed specifikke ideologier herom, har spillet i nyere mellemøstlig historie. Ved at fremhæve betydningen af teoretiske og ideologiske strømninger uden for den "vestlige verden" – mere specifik "arabisk so-

ciologi" – og deres forbindelser til den aktivistiske praksis anlægger artiklen et interessant videnssociologisk perspektiv på intellektuelles rolle i revolutioner og opstande.

Uden for tema bringer vi desuden et review essay af *Bjørn Schiermer*, hvor han formulerer en selvstændig postfænomenologisk position som kritisk korrektiv til en række nyudgivne danske fænomenologiske arbejder. *Birger Steen Nielsen*, hvis arbejde essayet bl.a. behandler, har desuden svaret på Schiermers kritiske læsning.

Særnummeret byder også på en kommentar af *Jonas Toubøl*, der reflekterer over den nylige mobiliseringsbølge som flygtningesagen har afstedkommet, hvor danskerne ved at organisere sig i såkaldte "venligboergrupper" hjælper flygtninge lokalt og på den måde giver et noget andet indtryk af danskernes forhold til flygtninge end det, der udsendes fra det officielle politiske Danmark.

Med disse bidrag vil vi gerne åbne op for yderligere debat i de danske sociologiske miljøer. Med andre ord, vi opfatter ikke dette særnummer som et punktum, men snarere som et kolon. God læselyst.

På redaktionens vegne skal der til sidst lyde et vældig stort, men også ganske vemodigt tak til *Allan Madsen* for mange års tro tjeneste i redaktionen. Allan har ydet en uerstattelig indsats i redaktionen og har holdt ved fra pionerårene i starten af 90erne til han altså fratrådte sin post som redaktionsmedlem ved Dansk Sociologiforenings årlige generalforsamling i februar 2016. Redaktionen vil savne Allans skarpe kompromisløse kommentarer leveret i en mild og forsonende tone.

Sidst skal der rettes en kæmpe tak til Foreningen Grus, som har støttet udgivelsen af dette særnummer finansielt.

*Silas Fehmerling Harrebye, Bjørn Thomassen (gæsteredaktører) og
Lasse Folke Henriksen (ansvarshavende redaktør)*